

TURIZEM MED IN PO COVIDU-19

Malči Grivec¹

POVZETEK

Svet je leta 2020 zajela epidemija covida-19, ki je močno spremenila naša življenja, in sicer tako življenja posameznikov kot gospodarskih subjektov. Države so bile primorane uvesti številne ukrepe za zaježitev širjenja okužb, kar je rezultiralo na eni strani v zmanjšanju gospodarske aktivnosti, na drugi strani pa v zmanjšani potrošnji gospodinjev. Dejavnost, ki je bila zaradi omenjenega najbolj prizadeta, je turizem. Torej sektor, ki je pred epidemijo ustvaril 10,3 % svetovnega BDP, prav toliko odstotkov tudi zaposlitev (333 milijonov delovnih mest), pri čemer je v zadnjih nekaj letih ustvaril kar petino vseh novih delovnih mest. Omejitve potovanj in omejitve, povezane s ponujanjem aktivnosti na turističnih destinacijah, so v letu 2020 povzročile več kot 50-odstotni padec potovanj v Sloveniji in tudi na globalni ravni glede na predhodno leto. Države so tako iskale načine, kako temu sektorju pomagati. V Sloveniji se je država odzvala tako, da je vsak državljan dobil t. i. turistične bone, vrednosti katerih so bile namenjene potrošnji v turizmu (boni 2020 in boni 2021) in ostalih storitvenih dejavnostih (boni 2021).

V prispevku predstavimo vpliv epidemije na gospodarstvo, s posebnim poudarkom na turistični dejavnosti. Posebno pozornost ob tem namenimo podatkom, v kolikšnem obsegu smo prebivalci unovčili turistične bone in kje, skratka proučitvi učinkov bonov na turistični sektor.

KLJUČNE BESEDE: covid-19, gospodarstvo, turizem, gospodarska pomoč, Slovenija.

TOURISM DURING AND AFTER COVID-19

ABSTRACT

In 2020, the world was engulfed by the Covid-19 epidemic, which profoundly changed our lives, of both individuals and economic operators. Countries were forced to take a series of measures to prevent the spread of infections, which led to a decrease in economic activity on the one hand and a decrease in household consumption on the other. Tourism is the most affected sector. A sector that before the epidemic represented 10% of global GDP and the same share of employment (330 million jobs), and in the last few years has created as much as a fifth of all new jobs. Travel restrictions and limitations related to the offering of activities at tourist destinations have resulted in a more than 50% drop in travel in Slovenia and globally in 2020 compared to the previous year. Countries are therefore looking for ways to support the sector. In Slovenia, the state responded by giving each citizen a so-called tourism voucher, the value of which was earmarked for tourism consumption (2020 and 2021 vouchers) and other service activities (2021 vouchers). In this paper, we present the impact of the epidemic on the economy, focusing particularly on tourism sector. We pay particular attention to the number of citizens that have redeemed the tourism vouchers and where the vouchers were used. In short, we will focus on studying the impact of the vouchers on the tourism sector.

¹ Univerza v Novem mestu Fakulteta za ekonomijo in informatiko, Novo mesto, Slovenija, malci.grivec@uni-nm.si

KEY WORDS: *covid-19, economy, tourism, economic aid, Slovenia.*

UVOD

Turizem je dejavnost, na katero zelo vplivajo različni dejavniki, še posebej pa dejavnik varnost. Tako ne preseneča, da je epidemija covid-19 pustila velike posledice tako v obsegu storitev kot tudi številu zaposlenih v tej dejavnosti. Glede na pomembnost sektorja je bilo tako pričakovano, da so se države po vsem svetu odločile ponudnikom pomagati. Oblike pomoči so bile različne. V Sloveniji se je država odločila, da bo vsem prebivalcem Slovenije na presečni datum 13. marec 2020 (https://www.fu.gov.si/drugo/posebna_podro-cja/turisticni_bon_in_bon21/) namenila dobroimetje, ki ga je posameznik lahko namenil za plačilo storitev, konkretnije za plačilo nočitve oz. nočitve z zajtrkom.

TEORETIČNI OKVIR

Države redno spremljajo svojo gospodarsko aktivnost s pomočjo različnih kazalcev, od BDP in BDP na prebivalca, prek brezposelnosti do inflacije in stanja javnega in zunanjega dolga. Pomembno vlogo pri vsem tem pa ima tudi sektor turizem, ki je po ocenah pred epidemijo covid-19 na svetovni ravni prispeval okoli 10 % BDP. Skratka, v 20. stoletju, ko je turizem postav množičen pojav, so postali njegovi učinki na gospodarstva vedno bolj opazni (Mihalič, 2005, str. 3). Avtorica (2005, str. 7) tako pravi, da turistična potrošnja vpliva na prostorsko in panožno delitev narodnega dohodka, sproža ekonomske učinke na plačilno bilanco, na gospodarsko razvitost nerazvitih, turistično privlačnih regij, omogoča valorizacijo na prvi pogled neekonomskih dobrin, odpira nova delovna mesta. Učinki turizma oz. turistične potrošnje se kažejo v multiplikativnih učinkih na različne narodno-gospodarske agregate. Mihalič (2010, str. 7) ob tem dodaja, da turistična potrošnja vpliva na narodno gospodarstvo na dva načina: na količino BDP in na ponovno delitev BDP, in sicer v dveh oblikah:

- vpliva na ponovno prostorsko delitev BDP med državami, regijami in kraji;
- vpliva na ponovno sektorsko delitev BDP, to je na specifično delitev med področji dejavnosti, panogami in podjetji.

Pomembno vlogo pri BDP je imel in ima turizem tudi v Sloveniji (cca. 6 %). Zgodovinsko gledano pa je število prihodov turistov raslo vse od osamosvojitve dalje, vse do gospodarske krize v letu 2009 (Makovec Brenčič in Ograjenšek, 2010, str. 3). Od takrat dalje pa vse do epidemije covid-19.

Glede na pomembnost turizma v narodnem gospodarstvu tako ne preseneča, da so se z njim začele ukvarjati različne znanosti. Ekonomika turizma tako proučuje značilnosti in posebnosti ter dejavnike turističnega povpraševanja in ponudbe ter delovanje turističnega trga. Pri tem izhaja iz opredelitve in razumevanja turističnega proizvoda. Ta ne zajema le dobrin, ki jih danes proizvaja človek. Zajema elemente sekundarne turistične ponudbe, ki se proizvajajo za zadovoljitev turističnega povpraševanja, kakor tudi elemente primarne turistične ponudbe. Slednji so bodisi neproizvodne turistične privlačnosti (npr. toplo morje, lepa pokrajina) ali pa turistične privlačnosti, ki jih je nekoč proizvedel človek, a njihove proizvodnje ni mogoče ponoviti (npr. egiptovske piramide) (Mihalič, 2005, str. 7).

Kaj pa je sploh turizem? Za prvo znanstveno definicijo turizma štejemo definicijo temeljiteljev turistične znanosti Walterja Hunzikerja in Krapfa Kurta iz leta 1942. Takrat so turizem definirali kot celoto odnosov in pojavov, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja tujcev v enem kraju, v kolikor to bivanje ne povzroči stalne naselitve in ni povezano s pridobitno dejavnostjo (Mihalič, 2005, str. 2). Svetovna turistična organizacija pa turizem razume kot aktivnosti, ki so povezane s potovanjem in z bivanjem oseb izven običajnega življenjskega okolja za ne več kot eno leto zaradi nabave, poslov in drugih motivov.

Čeprav se je dolgo turizem preučevalo zgolj skozi oči ekonomije, se moramo zavedati, da turizem nima samo ekonomskih funkcij, ampak številne neekonomske funkcije. Med njimi se poleg ekološke funkcije najpogostejše omenjajo: kulturna in izobraževalna, mirovna in politična (Mihalič, 2010, str. 14).

Glede na zelo pomembno vlogo turizma na različnih področjih našega življenja je seveda pričakovano, da na njegov obseg vplivajo številni dejavniki. Tako Makovec Brenčič & Ograjenšek (2010, str. 8) izpostavljata naslednje dejavnike: več prostega časa, višina dohodkov prebivalstva, več izkušenj in poučenost turistov, spreminjanje vrednot in spreminjanje življenjskega sloga, demografske spremembe in vedno bolj tudi skrb za zaščito okolja. V zadnjem obdobju pa spoznavamo, da ima pomembno vlogo pri tem tudi varnost turistov. Epidemija covid-19 se je z vso svojo negotovostjo namreč močno zarezala na področje turizma in ga tudi spremenila, kar prikazujemo v nadaljevanju.

METODOLOGIJA

Namen prispevka je predstaviti vpliv epidemije covid-19 na gospodarstvo, pri čemer damo poseben poudarek turistični dejavnosti. Torej dejavnosti, ki je bila zaradi epidemije oz. ukrepov, sprejetih za zaježitev širjenja okužb, zelo prizadeta. Cilj našega prispevka je tako najprej predstaviti vpliv covid-19 na turizem, nato pa pogledati obseg in kraje trošenja turističnih bonov, ki jih je država Slovenije namenila prebivalcem za pomoč turizmu ter spremljajočim dejavnostim.

Za uresničitev postavljenih ciljev bomo uporabili metodi deskripcije in kompilacije, s katerima bomo predstavili osnovne pojme ter primerjali podatke s področja turizma med posameznimi leti. Za primerjavo z drugimi državami pa bomo uporabili komparativno metodo.

REZULTATI IN DISKUSIJA

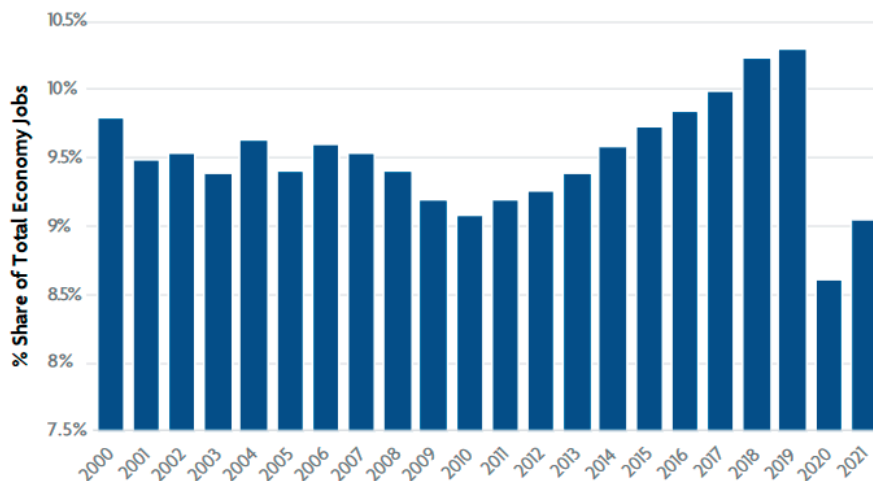
Turizem je dejavnost, ki jo moramo z vidika gospodarstva proučevati z različnih vidikov, saj turizem pozitivno vpliva na več dejavnikov (Grivec, 2021, str. 3). Tako ima denar, ki ga turisti porabijo v času dopustov ali na potovanjih po državi, v kateri počitnikujejo, neposredni vpliv na bruto domači proizvod (BDP) te države. Posredno pa vpliva tudi na potrošnjo v ostalih dejavnostih, ki sooblikujejo turistično ponudbo. Ob tem je treba izpostaviti tudi vpliv turizma na zaposlovanje. In sicer velja, da se zaradi povečanega povpraševanja po turističnih storitvah pokažejo potrebe po novih delovnih mestih v gostinstvu, agencijskih dejavnostih, trgovini, pri osebnih storitvah in drugje. Zaposlitev na turističnem območju s celoletno sezono zagotavlja ljudem stalen vir prihodka in preprečuje odseljevanje. Vse to pa ima tudi pozitiven vpliv na razvoj manj razvitih območij in seveda na povečan obseg

naložb. Pojavijo se namreč potrebe po izgradnji hotelov, športnih objektov, parkirišč, zabavišnih parkov in sorodne infrastrukture (<https://eucbeniki.sio.si/geo1/2557/index1.html>).

Vplive na omenjenih področjih pa smo zaznali tudi v času epidemije covida-19 oz. po njem. Tako je bil v letu 2021 skupni prispevek turizma k svetovnemu bruto domačemu proizvodu 6,1 % (v letu 2019 10,3 %, v letu 2020 5,3 %), kar predstavlja 5.812 milijard USD (v letu 2019 9.630 milijard USD, v letu 2020 4.775 milijard USD). Če naredimo primerjavo upada BDP potovanj in turizma z upadom celotnega gospodarstva, ugotovimo, da se je BDP potovanj in turizma v letu 2020 zmanjšal za 50,4 % (4.855 milijard USD), medtem ko je celotni upad gospodarstva znašal 3,3 %. Bolj intenzivne spremembe beleži področje turizma in potovanj v primerjavi z gospodarstvom kot celoto tudi v letu 2021. Tako se je BDP potovanj in turizma leta 2021 povečal za 21,7 % (1.038 milijard USD), skupna gospodarska rast pa je bila 5,8 % (World Travel & Tourism Council, 2022a, str. 5).

Turizem ima pomembno vlogo tudi na področju zaposlovanja. Tako je leta 2019 sektor potovanja in turizem ustvaril 333 milijonov delovnih mest po vsem svetu, kar predstavlja 1 od 10 vseh delovnih mest na svetu. Kljub vladnim ukrepom za preprečitev zmanjševanja zaposlenosti zaradi epidemije covida-19, je bilo leta 2020 izgubljenih 62 milijonov delovnih mest – 18,6-odstotni upad. Podobno kot pri BDP pa tudi na področju zaposlovanja ugotavljamo, da se je število delovnih mest v letu 2021 zaradi sektorja potovanja in turizem povečalo za 21,7 % oz. za 18,2 milijona delovnih mest (z 271,3 milijona leta 2020 na 289,5 milijona leta 2021). Posledično je leta 2021 sektor podpiral 1 od 11 delovnih mest v celotnem gospodarstvu (World Travel & Tourism Council, 2022a, str. 8). Pri tem velja poudariti, da je v obdobju od 2014 do 2019 turizem ustvaril kar 1 od 4 novih delovnih mest (<https://www.slovenia.info/sl/poslovne-strani/raziskave-in-analize/ekonomski-pomen-turizma>).

Glede na navedeno ugotavljamo, da je sprememba prispevka sektorja potovanja in turizem k delovnim mestom počasnejša od spremembe prispevka k BDP. To pa je tudi razumljivo, saj so delovna mesta manj elastična in zato manj volatilna. To je zato, ker proces odpuščanja obstoječega osebja in sprejemanja novega osebja zahteva čas (World Travel & Tourism Council, 2022a, str. 8). Rast števila delovnih mest sektorja v zadnjih 21 letih pa prikazuje graf 1.

Graf 1: Skupni prispevek potovanj in turizma k delovnim mestom
(Vir: World Travel & Tourism Council, 2022a, str. 8)

Preden pogledamo gibanje sektorja turizem v Sloveniji, pogledajmo še, kakšne so napovedi za prihodnost. Ocenjuje se, da bo leta 2022, ko se bo zaupanje popotnikov izboljšalo, svetovni sektor potovanj in turizma pospešeno okrevanje. Tako se napoveduje 43,7-odstotna rast v primerjavi z letom 2021. Vse to se bo odražalo tudi pri novih delovnih mestih, saj naj bi iz tega naslova na novo nastalo 10 milijonov delovnih mest. Glede na navedeno se bo oz. se naj bi sektor vrnil na raven pred pandemijo (konec leta 2023), predhodni podatki za prvo polovico leta 2022 pa podpirajo to napoved (World Travel & Tourism Council, 2022a, str. 9).

Če pogledamo dolgoročno napoved, se ocenjuje, da naj bi med letoma 2022 in 2032 sektor turizem in potovanja rasel po povprečni letni stopnji 5,8 %, kar je več kot dvakrat več od ocenjene povprečne letne stopnje rasti svetovnega gospodarstva (2,7 %). V istem obdobju naj bi sektor ustvaril 126 milijonov dodatnih delovnih mest, glavčina katerih bo nastala v azijsko-pacifiški regiji (64,8 %).

Pomembno vlogo v celotnem gospodarstvu ima turizem tudi v Sloveniji. Po podatkih World Travel & Tourism Council (2022b) je sektor turizma v Sloveniji leta 2020 zaposloval 10,6 % zaposlenih oz. nekaj čez 91.000 oseb, kar pa je manj kot leta 2019, ko je sektor turizma zaposloval 11 % vseh zaposlenih oz. 4.600 oseb več. Turizem je tako v letu 2020 predstavljal 6,5 % bruto domačega proizvoda, kar je manj kot leta 2019, ko je turizem v celotnem bruto domačem proizvodu predstavljal 10,6 %. Vidimo torej, da se je obseg turizma v letu 2020 zmanjšal za 42,3 %, kar je bistveno več kot bruto domači proizvod. Podobno kot v svetovnem merilu se je leta 2021 trend obrnil. Podatki tako kažejo, da skupni prispevek turizma predstavlja 7,7 % celotnega BDP. Glede na podatke WTTC število zaposlenih v turizmu v letu 2021 predstavlja 10,9 % vseh zaposlitev, kar predstavlja 97.700 delovnih mest (Ekonomski pomen turizma v Sloveniji, Evropi in po svetu, 2022).

Vse to je posledica drastičnega zmanjšanja mednarodnega turizma, saj se je število prihodov v Slovenijo leta 2020 zmanjšalo za 74,1 % in število nočitev iz tega naslova za 70,5

% (Grivec, 2021, str. 4). Po pričakovanjih se je trend obrnil v letih 2021 in 2022 (tabela 1 in tabela 2).

	Prihodi turistov				Prenočitve turistov			
	I-XII 2021		I-XII 2021	I-XII 2021	I-XII 2021		I-XII 2021	I-XII 2021
		Delež	I-XII 2020	I-XII 2019		delež	I-XII 2020	I-XII 2019
			indeks	indeks			indeks	indeks
Skupaj	4.003.682	100,00%	130,62	64,27	11.251.158	100,00%	122,24	71,32
Domači	2.171.236	54,23%	117,43	142,12	6.456.686	57,39%	110,37	146,59
Tuji	1.832.446	45,77%	150,68	38,97	4.794.472	42,61%	142,93	42,16

Tabela 1: Prihodi in prenočitve turistov v Sloveniji, 2021
(Vir: Turizem v številkah 2021, 2022)

Iz tabele 1 vidimo, da je leta 2021 Slovenijo zabeležila 4 milijone turistov, ki so opravili 11,25 milijona nočitev. Pri tem še vedno prevladujejo domači gosti. Če podatke primerjamo s predhodnimi leti, zlasti z zadnjim predkoronskim letom, torej letom 2019, ugotovimo, da je število prihodov turistov za 35,73 % manjše kot takrat. Pri tem je zlasti opazen upad tujih turistov, medtem ko je število domačih gostov v letu 2021 za 42,12 % višje kot leta 2019. K temu so gotovo pripomogli turistični boni, ki jih je država namenila za pomoč turizmu. Spodbuden je podatek, da je leto 2021 prineslo tudi povečanje tujih turistov, saj je bilo teh za 50,68 % več kot leta 2020, medtem ko je porast domačih gostov v istem obdobju bil 17,43 %. Podoben trend je opazen tudi pri številu opravljenih nočitev.

Že omenjene spodbude države v obliki turističnih bonov pa so vplivale tudi na gibanje domačih turistov v prvih sedmih mesecih leta 2022 (tabela 2).

	Prihodi turistov				Prenočitve turistov			
	I-VII 2022		I-VII 2022	I-VII 2022	I-VII 2022		I-VII 2022	I-VII 2022
		Delež	I-VII 2021	I-VII 2019		delež	I-VII 2021	I-VII 2019
			indeks	indeks			indeks	indeks
Skupaj	3.285.003	100,00 %	244,76	95,00	8.688.538	100,00 %	104,92	98,35
Domači	1.255.207	38,21 %	169,77	143,06	3.498.162	40,26 %	121,91	136,73
Tuji	2.029.796	61,79 %	336,75	78,66	5.190.376	59,74 %	100,23	82,71

Tabela 2: Prihodi in prenočitve turistov v Sloveniji, julij 2022 – začasni podatki
(Vir: Turizem v številkah 2021, 2022)

Iz podatkov vidimo, da je Slovenija v prvih sedmih mesecih sprejela že 3,29 milijona turistov, kar je za 144,76 % več kot v istem obdobju leta 2021, a še vedno za 5 % manj kot leta 2019. Ob tem pa velja poudariti, da se v državo ponovno vračajo tuji turisti, ki so v proučevanem obdobju predstavljali že 61,79 % turistov, a še vedno nismo dosegli števila tujih turistov pred epidemijo covid-19. Smo pa v prvih sedmih mesecih leta 2022 presegli število domačih turistov iz leta 2019, in sicer za 43,06 %. Enako velja tudi za število nočitev. Tudi v tem primeru so k tej realizaciji prispevale državne pomoči v obliki bonov.

Država se je leta 2020 za pomoč turizmu odločila za izdajo t. i. turističnih bonov oz. Bon 2020, in sicer je v ta namen namenila 356.858.450 EUR. Do 30. 6. 2022, ko je bil tudi

zadnji dan koriščenja teh bonov, smo prebivalci unovčili bone v znesku 301.595.265 EUR, kar pomeni, da je neizkoriščenih bonov ostalo za 55,3 milijona EUR. Podatki Finančne uprave Republike Slovenija kažejo, da je delno ali v celoti bon izkoristilo 1.770.208 upravičencev.

Natančnejša razčlenitev porabe bonov pokaže, da je povprečna vrednost unovčenih turističnih bonov na dan znašala 404.825 EUR. Kot zanimivost povejmo, da je največji znesek unovčenih bonov bil ravno na zadnji dan obdobja, v katerem je bilo Bon 2020 možno koristiti. Tako je bila na dan 30. 6. 2022 skupna vrednost unovčenih bonov kar 2.845.206 EUR. Dinamiko koriščenja bonov pa prikazuje tabela 3.

Leto koriščenja	Znesek 2020	Število koristnikov bonov	Število koriščenj bonov
	301.595.265,69 €	1.770.208	2.128.892
2020	128.148.010,59 €	814.743	896.887
2021	129.809.365,73 €	853.114	925.553
2022	43.637.889,37 €	295.305	306.452

Tabela 3: Vrednost unovčenih turističnih bonov 2020 po letih uporabe
(Vir: Finančna uprava Republike Slovenije, 2022)

Ko pogledamo, v kakšnih tipih nastanitvev so upravičenci koristili bone, ugotovimo, da je največ bonov bilo izkoriščenih v hotelih, in sicer 1.125.245 bonov v vrednosti 154.054.440 EUR. Potem sledijo apartmaji (315.666 bonov oz. 42.838.510 EUR), apartmaj-ska naselja (155.653 bonov oz. 20.052.472 EUR) in kampi (129.077 bonov oz. 12.687.818 EUR). Največ potrošenih bonov pa je bilo v obmorskih, gorskih in zdraviliških občinah.

Glede na vse navede podatke lahko z gotovostjo trdimo, da je državna pomoč pomagala sektorju turizmu, da je premagal najbolj krizno obdobje. A pričevanja turističnih delavcev danes kažejo, da je sektor še vedno pred izzivi, med katerimi je gotovo največji kader. Po ocenah v turizmu manjka kar 10.000 delavcev (V gostinstvu in turizmu primanjkuje 10.000 delavcev, 2022).

ZAKLJUČEK

Če je začetek leta 2022 napovedoval dokončno okrevanje turizma tam do leta 2024, ko naj bi se skupni obseg potovanj vrnil na raven pred pandemijo, pa danes tega ne moremo z gotovostjo trditi. Svet, še posebej Evropo, prizadevajo posledice energetske krize, pretrganih dobavnih verig, vojna v neposredni bližini ... Vse to se odraža v visoki stopnji inflacije, ki zmanjšuje kupno moč potrošnikov. Ti se bodo začeli obnašati racionalno, kar se bo gotovo odražalo tudi v potrošnji turističnih storitev. Ne glede na vse pa se moramo zavedati, da so vsi ti dogodki vplivali in bodo vplivali na naše navade. Prav gotovo bomo pri potovanjih dajali vedno večji poudarek varnosti in okoljski komponenti, kar bo dalo zagon trajnostnemu turizmu. To pa je tudi priložnost za Slovenijo, ki se rada predstavlja kot zelena butična destinacija.

LITERATURA IN VIRI

1. *Ekonomski pomen turizma v Sloveniji, Evropi in po svetu* (2022). Spletna stran: <https://www.slovenia.info/sl/poslovne-strani/raziskave-in-analize/ekonomski-pomen-turizma> [Citirano 30. 8. 2022 ob 15.30 uri].
2. https://www.fu.gov.si/drugo/posebna_podrocja/turisticni_bon_in_bon21/ [Citirano 30. 8. 2022 ob 8.30 uri].
3. <https://www.slovenia.info/sl/poslovne-strani/raziskave-in-analize/ekonomski-pomen-turizma> [Citirano 30. 8. 2022 ob 15.40 uri].
4. Makovec Brenčič, M. & Ograjenšek, I. (2010). *Uporaba anket za spremljanje zadovoljstva turistov*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
5. Mihalič, T. (2010). *Ekonomske funkcije turizma*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
6. Mihalič, T. (2005). *Vodnik po ekonomiki turizma*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
7. Turizem v številkah 2021, 2022. Spletna stran: https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/tvs/2021/2021_Turizem_v_%C5%A1tevilkah.pdf [Citirano 25. 8. 2022 ob 10.00 uri].
8. V gostinstvu in turizmu primanjkuje 10.000 delavcev (2022). Spletna stran: <https://www.rtvsl.si/zabava-in-slog/ture-avanture/v-gostinstvu-in-turizmu-primanjkuje-10-000-delavcev/628639> [Citirano 25. 8. 2022 ob 17.30 uri].
9. World Travel & Tourism Council, (2022a). *Economic Impact 2022: Global Trends*. Spletna stran: <https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2022/EIR2022-Global%20Trends.pdf>
10. World Travel & Tourism Council, (2022b). *Slovenia: 2021 Annual Research: Key Highlights*. Spletna stran: https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/raziskave/raziskave/Slovenia2021_.pdf [Citirano 26. 8. 2022 ob 21.50 uri].